

Helse- og omsorgsdepartementet
Kommunal- og distriktsdepartementet

Oslo, 13. oktober 2023

Innspill til stortingsmelding om folkehelse og levekår i samiske områder

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) viser til invitasjonen om å gi innspill til den kommende stortingsmeldingen om folkehelse og levekår i samiske områder. Norge har 14 studieforbund som tilbyr kurs for voksne ved siden av det formelle utdanningssystemet. Voksenopplæringsloven har en egen bestemmelse om samiske studieforbund.

Frivillig voksenopplæring fremmer god folkehelse gjennom aktivitet, mestring og deltakelse i samfunnet. Vi vil i dette innspillet peke på betydningen av å styrke samiske studieforbund og den frivillige voksenopplæringen i samiske områder.

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport til Stortinget fremhever blant annet sorg over språktap og frustrasjon over manglende tilbud om språkopplæring som et gjennomgående tema, spesielt blant unge kvener og samer. Rapporten viser at deler av den kulturelle grunnmuren og det kulturelle mangfoldet har gått tapt gjennom fornorskingen eller ikke fått like gode utviklingsvilkår som andre. Kommisjonen foreslår satsning på opplæring innen samisk språk og kultur som en del av forsoningsarbeidet.

Staten skal legge til rette for at den samiske befolkningen kan ivareta og utvikle samisk språk, kultur og samiske institusjoner, jf. Grunnlovens §108. Samiske studieforbund har ofte påtatt seg oppgaver som det formelle utdanningssystemet egentlig skulle ha gjort, som blant annet grunnopplæring i samiske språk og opplæring i egen kulturarv. Stortingsmeldingen bør vise til verdien av at samiske studieforbund har økt tilgangen til det samiske samfunnslivet og gjort flere kjent med egen kultur.

Samisk studieforbund (SOL) er en medlemsorganisasjon i Vofo og det eneste samiske studieforbund i dag. SOL bidrar til at den samiske befolkningen kan ivareta og utvikle sitt språk og sin kultur i dagens samfunn. De tilbyr kurs i duodji, andre kulturfag, samisk språk og naturbruk. SOL har gjennom flere tiår bygget viktig kunnskap og erfaring om voksenopplæring i samiske områder.

Noen spesielle utfordringer for frivillig voksenopplæring i samiske områder er:

- Spredt bosetning og store avstander øker kostnadene ved å arrangere kurs, med hensyn til deltakernes reisekostnader og tilgang til kvalifiserte kurslærere.
- Lavere utdanningsnivå og inntekt gjør det mer krevende å motivere til deltakelse i opplæring.

Utfordringene motvirkes blant annet gjennom tilskudd til studieforbund, som brukes til å fremme voksnes læringsmuligheter og redusere kostnaden for deltakerne. Over tid er forvaltningen og kriteriene for bruk av tilskuddene til studieforbund blitt så detaljerte at det er vanskelig for flere studieforbund å ivareta en forsvarlig drift. Vofo har bedt regjeringen om å forenkle kriteriene og gjøre forvaltningen av tilskuddsordningen mer overordnet, slik at hvert studieforbund kan bruke tilskuddet på den mest hensiktsmessige måten overfor sin egen målgruppe.

Den økonomiske situasjonen til SOL er i dag kritisk, og vi mener det er nødvendig å sikre at samiske studieforbund får et mer solid fundament for virksomheten. En forenkling av tilskuddsordningen, i tråd med våre innspill, vil gi studieforbundene et større økonomisk handlingsrom og er dermed et tiltak som ivaretar samiske studieforbund og gir bedre folkehelse og levekår i samiske områder.

Med hilsen**Voksenopplæringsforbundet**

Stian Juell
generalsekretær

Mats Grimsgaard
assisterende generalsekretær